

ប្រចុះការណ៍វរន៍ ជាកំណែ

គាមតាយឲ្យស្នាមទាំង
អូរមាសកោរ

ប្រព័ន្ធបុណ្យបច្ចេកវិទ្យា

គម្រោងសាស្ត្រខាងក្រោម

រាជធានី ភ្នំពេញ, លេខ ៩ នានា,

ជាតិអាមេរិក, ស៊ីអីតីអីតី,

សុវត្ថិភាព សាការណី,

ប្រជាធិបតេយ្យ (ជាន់រាយការ)

ពិនិត្យរាជរដ្ឋ ១

ចំណែក ៣,០០០ តែម

ពិនិត្យរាជរដ្ឋ ២

ចំណែក ២,៩០០ តែម

លេខមាត្រា ៩៧៤-៧២៣៣-០៦-១

រាជ ៣០ បាត

អ្នកឈរ

គើរឱ្យរាជរដ្ឋ

លេខទំនួន ៤៥/៤ ខេត្តបុរិយាណី ឃុំបុរិយាណី ឈុំបុរិយាណី

ខេត្តបុរិយាណី ក្រុងរាជរដ្ឋ ឯកសារការណ៍ ១០៧០០

ទូរទាត់ ០៩៨-៣០០-៩៩៩៩៩៩, ០៩០-៩៩០-៩៩៩៩៩, ០៩១-៦៩៩-

៧២៤១

អ៊ីម៉ែល b-netmail@yahoo.com <http://www.budnet.org>

ឈ្មោះ

ប្រធានាសាស្ត្រ

ប្រព័ន្ធបុណ្យបច្ចេកវិទ្យា

រាជរដ្ឋបាល

ជាន់រាយការ

ប្រធានាសាស្ត្រ

ប្រព័ន្ធបុណ្យបច្ចេកវិទ្យា

រាជរដ្ឋបាល

ពិនិត្យ

ក្រសួងសាស្ត្រ

ពិនិត្យរាជរដ្ឋ

คำนำ

แม้ว่าความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีจะพัฒนาจนถึงขั้น สามารถปลูกถ่ายอวัยวะของมนุษย์ได้จนเกือบทุกส่วนแล้วก็ตาม แต่เราไม่สามารถหลีกหนีความตายไปได้ เมื่อความตายเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องเผชิญหน้าเด็ดขาด เราจะมีท่าทีอย่างไรต่อความตาย และที่สำคัญขณะที่เทคโนโลยีปัจจุบันก้าวล่วงไปถึงการตัดแต่งพันธุกรรมเพื่อจะเลือกรูปแบบการเกิดได้แล้วคืนในสังคมปัจจุบัน สามารถเลือกวิถีการตายให้หรือไม่ กรณีของห่านพุทธศาสนาเป็นกรณีศึกษาที่สำคัญยิ่ง นอกจากการทำความเข้าใจถึงหัวหนี้เรื่องความตายของท่านแล้ว การตายของท่านยังเป็นโอกาสในการเรียนรู้อีกมากหลายของสังคมไทย

เครือข่ายชาวพุทธเพื่อพุทธศาสนาและสังคมไทย ได้จัดเสวนาเรื่อง “ความตายในหัวหนี้ของพุทธศาสนา” ขึ้นเมื่อวันที่ ๘ กรกฎาคม ๒๕๖๓ ณ ห้องประชุมจุฬาภรณ์พันธ์พิพิธ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเพื่อเป็นอาชีวิญญาณและทำนุบำรุง สถาบันพุทธศาสนาวิชิกุ ในการสครับรอบ ๗ ปี แห่งการมรณภาพของท่าน และเพื่อเป็นแนวทางการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในประเด็นความตาย โดยมีผู้รู้ทั้งทางด้านพุทธศาสนา ปรัชญา และการแพทย์ ซึ่งเป็น ๓ ศาสตร์สำคัญที่สัมผัสรักกับความตายให้เข้ามาไว้รวมถึงเสวนาเรื่องความตาย จึงได้รวมรวมจัดพิมพ์เป็นหนังสือขึ้น

เครือข่ายชาวพุทธ
เพื่อพุทธศาสนาและสังคมไทย

ប្រព័ន្ធបណ្ឌិភាសា

សារបញ្ជី

- ៤៨ • សេវានៅរឿង គម្រោងពាណិជ្ជកម្មនៃការបង្កើតរឹងរាល់របស់ខ្លួន
- ១០៤ • ពេលវេលាដែលបានបង្កើតឡើងដោយប្រព័ន្ធបណ្ឌិភាសា
សំណើន៍ អ៊ុតកីឡូតុន៍
- ១១២ • ៩ ក.គ. គម្រោងពាណិជ្ជកម្មនៃការបង្កើតរឹងរាល់របស់ខ្លួន
សំណើន៍ អ៊ុតកីឡូតុន៍
- ១២១ • បញ្ជីរឿងពីការបង្កើតរឹងរាល់របស់ខ្លួនដែលបានបង្កើតឡើងដោយប្រព័ន្ធបណ្ឌិភាសា
សំណើន៍ អ៊ុតកីឡូតុន៍

បរិញ្ញាកណ្ឌបន្ទាន់ខ្មែរ

បារមាណានៃលេដងពីថែងប្រជុំរូមហ្មារ ពិអទិភយ
ដើរវិនសារទី ៨ ក្រសួង ២៥៣
អគារប្រជាសិក្សា-ខ្លួន កម្ពុជា
គណន៍គ្រឹះគារបាត់ប្រាក់ ក្រុងក្រោមពេលវេលាយ៉ា

ខ័ត្ន នាមពេល នាមពេល នាមពេល នាមពេល
ខ័ត្ន នាមពេល នាមពេល នាមពេល នាមពេល
ខ័ត្ន នាមពេល នាមពេល នាមពេល នាមពេល
ខ័ត្ន នាមពេល នាមពេល នាមពេល នាមពេល

នៅឯណ៌ នៅឯណ៌ នៅឯណ៌ នៅឯណ៌
នៅឯណ៌ នៅឯណ៌ នៅឯណ៌ នៅឯណ៌
នៅឯណ៌ នៅឯណ៌ នៅឯណ៌ នៅឯណ៌
នៅឯណ៌ នៅឯណ៌ នៅឯណ៌ នៅឯណ៌

โอกาสสำคัญอย่างนี้ เราก็ควรจะได้มีการสอดมต์แล้วก็เปลี่ยน
จะสำเร็จประโยชน์ ท่านที่เป็นศิษยานุศิษย์ในกรุงเทพฯ จัดให้มี
การอบรมงานโรงเรียนสอนของท่านอาจารย์ ตลอดจนการปฏิบัติของ
พวกเราทั้งหลายว่าเราได้ปฏิบัติถูกต้องตามคำสอนตามเจตนารมณ์
ของท่านหรือไม่ และเราจะต้องทำอะไรกันต่อไปบ้าง

ท่านพุทธาสථายหรือยัง?

บางท่านยังลับสน ดีຍ້ວນท่านพุทธาสථายไปหรือยัง เพราะ
บางท่านเชื่อว่าท่านอาจารย์ตายแต่เพียงจิตภัย แต่ชื่อยังอยู่
ผลงานยังอยู่ คำสอน เช่น ในหนังสือธรรมโพธิ์ชน แลเหเปย়ยังอยู่
จึงเชื่อว่าท่านพุทธาสථายไม่ตายบางท่านก็บอกว่าท่านพุทธาสථ
ตายไปตั้งนานแล้ว เพราะท่านตายเสียก่อนตายบางท่านก็บอกว่า
ที่จริงไม่มีท่านพุทธาสථายรอ เพราะความตายไม่มี แล้วไม่มีท่าน
พุทธาสථายมา ก็ไม่มีท่านพุทธาสථายแล้วท่านพุทธาสථาก็พูด
ไว้ว่า ความตายนั้นไม่มี แต่บางท่านก็บอกว่า ความตายมีติ
 เพราะท่านอาจารย์พุทธาสಥอนให้เราดูไปแล้วและท่านก็
 ดับไปแล้วให้เราดูเป็นตัวอย่างแล้ว ทั้ง ๔ กลุ่มนี้ก็วนแต่คึกคัก
 และทำตามคำสั่งสอนของท่านอาจารย์ทั้งสี่ แต่ว่ามันมีระดับของ
 ความเข้าใจที่แตกต่างกัน มีภาษาคนละชั้น เพราะท่านอาจารย์
 พุทธาสಥันมีความเข้าใจ และสามารถอธิบายธรรมะให้เหมาะสม

สอดคล้องกับความต้องการ กำบดความจำเป็น คำนี้ถึงประโยชน์
 ของผู้ฟังเป็นสำคัญและที่จริงแล้วคำสอนทุกอย่างนั้นก็ไม่ได้
 ขัดแย้งกัน ลงเครื่องเข้ากันและเข้าแม่ตัวเราต้องเข้าใจว่าเป็น
 คำสอนเป็นต้นหรือว่าเป็นสูง คำสอนสำคัญตั้นหรือคน
 ที่อยู่ในโลก หรือสำคัญผู้ที่เข้าใจธรรมะชั้นสูง คำสอนของผู้ที่
 ยังดึงดูดใจตัวเองในสังคม หรือคำสอนของผู้ที่ปฏิบัติเข้าใจ
 ปัจจัตธรรม เพื่อความหลุดพ้นจากทุกข์ทั้งหลาย ดังนั้นการพูด
 ในวันนี้ ให้เมืองตันก็จะขอแยกเนื้อหาออกเป็น ๓ ตอน

ตอนแรก จะพูดถึงว่า ท่านอาจารย์พุทธาสಥอนอย่างไร
 ในเรื่องความค่าย

ตอนที่สอง จะพูดว่า แล้วท่านอาจารย์พุทธาสථายอย่างไร
 จะพูดถึงการตายของท่านในความเป็นจริง

ตอนที่สาม จะพูดถึงพินัยกรรมที่ท่านสั่งเสียให้เราทำ
 หลังจากที่ท่านตายไปแล้ว เรายังได้ทำแล้วหรือยัง เพื่อเราจะไม่ตาย
 เพื่อท่านจะไม่ตาย และเพื่อพุทธศาสนาจะไม่ตาย

พุทธศาสนาอย่างไรในเรื่องความด้วย

ในบื้องแรกที่เกี่ยวข้องกับคำสอนเรื่องความด้วยนั้น เรา ชาว พุทธโดยทั่วไปก็ล้วนเข้าใจว่าความด้วยเป็นเรื่องสมมติ เป็น เรื่องสมมติในแบบที่ว่าแท้จริงเป็นเพียงการเปลี่ยนแปลงไป แต่ถ้า สิ่งใดเปลี่ยนสภาพไป เพราะหมดเหตุปัจจัย ถึงจุดหนึ่งเรา ก็ใช่ค่าว่าด้วย เช่น นาฬิกาไม่เดินก็ว่านาฬิกาด้วย รถแล่นไม่ได้ รถก็ด้วย แขนขาเป็นอัมพาต แขนขาันนก็ด้วยคือทำหน้าที่ไม่ได้ และการตายหนึ่นก็เชือกันว่าเกิดจากการที่หมดบุญบังคับด้วยบังคับ หมดทั้งบุญและอาชญาด้วย และเรื่องกรรมมาตั้ดรอนทำให้ชีวิตหรือ การเป็นอยู่ หรือการดำเนินไปนั้นล้วนสุดลงคงทันทัน ทั้งๆ ที่ น่าจะดำเนินต่อไปได้ เมื่อคนตายเกียรติที่ดับไป เพราะได้หมดบังคับ เพราะนั่นหมดบังคับ หรือว่าทั้งตั้งทั้งนั่นมหัศพร้อมกัน หรือ ถ้าหากว่าได้แล่นนั่มนั่นยังอยู่ แต่ผลอยู่ว่ามีลมกรองเชกอย่าง รุนแรง แปลไฟก่ออาจดับไป อันนี้เป็นความเชื่อของคนทั่วไป ตามหลักคำสอนในพระคัมภีร์

ท่านอาจารย์พุทธทาสพูดถึงความด้วยว่า มีลักษณะพิเศษ ว่าท่านอื่น คือว่า การตายหนึ่นมี ๒ อย่างคือ การตายทางกาย กับ การตายทางจิตใจ การตายทางกายเป็นภาษาคนหรือภาษา รูปธรรม เช่น เมื่อคนหมดลมหายใจเคลื่อนไหวไม่ได้ เราถึง เรียกว่าตาย เพราะว่างกายโดยรวมทั้งหมด ระบบบังคับหมด

ไม่ทำงาน แต่คนเราเมื่อร่างกายตายแล้ว ยังมีอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งไม่ใช่ว่างกาย บางท่านก็เชื่อว่าจิตใจนั้นเป็นอมตะวิญญาณยัง ล่องลอยไปหาที่เกิด บางท่านเชื่อว่าจิตใจนี้เป็นอมตะจะไป เกิดทันทีที่พบรูปภาพหนึ่ง ถ้ายังไม่ได้บรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ ยังเป็นลัมภะลืออยู่ ก็ยังต้องแสวงหาพัชติต่อไป ความที่ จิตใจจะต้องไปเกิดคืออะไรไม่ดี ก็เป็นปัญหาที่ถูกເเรียกนักแนวทาง แล้วไม่ได้ข้อยุติ ท่านอาจารย์พุทธทาสพูดชัดเจนไว้ในหลายที่ว่า การเกิดเท่านั้นเรื่องความด้วยแล้วเกิดหรือไม่ ไม่เป็นประโยชน์ เท่าที่ควร ถ้าสอนเต็อก้า หรือสอนชาวบ้านก็ควรจะสอนว่าด้วย และเกิดดีกว่า เพราะเข้าใจได้มีหลักยึดในการทำความดีหนี ความชั่ว มองได้รับรางวัลที่เป็นผลดีได้ตัว อาจจะเกรงกลัวผลลัพธ์ ที่จะตามมาที่เกิดขึ้นบันดับ ก็จะได้ไม่ทำความเดือดร้อนให้กับ สังคมแต่ความเชื่อยังมีข้อเสียที่ควรระวังหลายอย่าง คือ

ประการที่ ๑ ขัดกับหลักอนตตதा�อย่างที่เราได้ฟังสอดคล้องตต- ลักษณะสูตรไปแล้ว เพราะเป็นเพียงสัมมาทิฎฐิเบื้องต้นที่เรียกว่า ศาสนาลัมมามาทิฎฐิ ในเนื้อปลาย สัมมาทิฎฐินี้ยังมีอ娑伽ล่าวคือ ตัวตนอยู่ จึงไม่อาจทำให้พ้นทุกข์ได้สิ้นเชิง

ประการที่ ๒ การสอนอย่างนี้ยังตอกย้ำว่า เราเมื่อตัวตนที่ แท้จริงหรือมีตัวตนที่ถาวร ซึ่งยังทำให้เรามีอุปสรรคมากมายใน การปฏิบัติธรรม เพื่อจำกัดความหลง ความเข้าใจผิดเรื่องนี้

ประการที่ ๓ การสอนอย่างนี้จะต้องเชื่อผู้อื่น เพราะเราไม่อาจมีประสบการณ์โดยตรงได้ เมื่อตัวไปแล้วจะไปไหนต่อจะไปเกิดหรือไม่เกิดอย่างไร อะไรไปเกิด เราจึงต้องเชื่อผู้อื่นแม้จะเชื่อพราหมณ์แล้วเชื่อว่าเชื่อผู้อื่นอยู่ และจุดนี้ก็จะเป็นจุดที่จะฝึกและโงบงานคนสามารถหลอกลวงและแสวงประโยชน์จากคนที่มีครั้งชา แต่ว่าปราศจากความรู้หรือการพิสูจน์และการไตรตรอง

ดังนั้น สำหรับท่านที่ได้ศึกษาธรรม ท่านอาจารย์ก็จะเน้นอยู่เสมอว่าการสอนว่าถูกแล้วไปเกิดหรือไม่ไม่สำคัญ นี่คือตอนที่ท่านอาจารย์สุลักษณ์ ศิริวงศ์ได้แปลหนังสือเรื่อง เตรียมตัวตายอย่างมีสติ แล้วได้ส่งตันฉบับไปให้ท่านอาจารย์ชัยตรวจขอคำปรึกษาหารือหลายอย่างท่านได้อบก้าว เมื่อตอนที่ก้านอายังไม่มากันนั้น ท่านก็เคยได้รับรวมคัมภีร์ หั้งกระวາ มาก่อน รวมทั้งของฝ่ายทิเบตด้วยตั้งใจจะเรียนเรื่องเกี่ยวกับความตายว่า ตายแล้วเป็นอย่างไรตามหลักศาสนาของพระพุทธเจ้า แต่แล้วก็ไม่ได้ทำให้สำเร็จลุล่วง จนกระทั่งหลักฐานข้อมูลต่างๆ ได้พลัดสูญหายกระจัดกระจายไปหมด แท็กซี่สีกาก่าดิจิทัลที่ไม่ได้ทำสิ่งเหล่านั้น เพราะเข้าหากาที่สิ่งเหล่านั้นเข้ามา รู้สึกว่าจะเป็นนาปากกว่าเป็นบุญ อันนี้ท่านได้อุยิ้มไว้ แล้วก็คงมีคำบรรยายอีกหลายที่ที่ท่านได้แสดงไว้ว่า เรายังจะสนใจธรรมะที่เป็นปัจจุบันธรรมะให้มากก่อนคาดจะมีนรกหรือสวรรค์นั้นไม่สำคัญ

เท่ากับว่า ปัจจุบันเราตกงานหากไม่สร้างสรรค์อยู่หรือไม่ ถ้าหากเราถูกทันปัจจุบัน และทำปัจจุบันให้ถูกต้อง อนาคตที่ตามมา ก็ไม่มีปัญหาอะไร ดังที่ก้านค่ายบรรยายไว้ตอนหนึ่ง เรื่อง การบำเพ็ญบารมีที่ถูกแนวทาง ว่าด้วยปัญญาบารมี ที่หน้า ๒๕ ว่า “ปัญญาแปลงว่าควรรู้ ทุกอย่างที่ควรจะรู้ ปล่อยว่า ครบ ญาแปลงว่ารู้ ปัญญาแปลงว่ารู้ครบ ครบก็คือครบหากอย่างที่ควรจะรู้ ไม่ต้องเหลือเพื่อ ไม่ต้องเพื่อ ไม่ต้องไปรู้ส่วนที่ไม่ต้องรู้ เดียวที่คนเข้าใจผิดรุนแรงที่ไม่ต้องรู้ แล้วก็เสียเวลาเปล่าๆ โดยเฉพาะระบบการศึกษาในโลกปัจจุบันให้เด็กๆ เรียนในสิ่งที่ไม่จำเป็นมากเกินไป ไม่ว่าจะเป็นประโยชน์อะไรที่ควรจะรู้จะเป็นอย่างยิ่งกลับไม่ได้เรียน เด็กไปเรียนรู้อะไรที่เป็นวิทยาศาสตร์ เรื่องประวัติศาสตร์ เรื่องประวัติศาสตร์มากกันเพื่อ ส่วนเรื่องที่ควรจะรู้ เช่น รู้ว่าฟ้อแม่มีคุณนี้เด็กไม่รู้”

“yatmaka jahpu dhi kebnechama thi keiyawak banta doy trang laew keiyawak banchawphuhera chenxa mawatamwa taylaew keid theng hoi mai o rai ipa keid ipa keid o ying rai chaynokothi nnenkio pein reong thi mai teongru reong konong reong namnan mai teongru ruu teow thi ni jatong thao ying rai tangthak lea jatongruwai thi ni deiywan ni jatong thao oyang rai แล้วทำให้ถูกและก็พอแล้ว แล้วมันจะเกิดผลดี มันจะไม่เกิดก็เป็นผลดี มันจะเกิดด้วยอะไรก็ยังเป็นผลดีอยู่ เพราะว่าเราทำถูกต้องที่นี่แล้วเดียวันแล้ว มันก็จะไม่ตกนรกที่ไหน

เมื่อไรแล้วจะไม่เกิดขึ้นอีกหรือไม่ตากนร ก้าวให้ถูกต้องที่นี่เดียว呢 แล้วมันก็ได้ขึ้นสวรรค์ ตายไปก็ได้ขึ้นสวรรค์ ก็เป็นอันว่ารู้จักทำให้ถูกต้องที่นี่และเดียว呢 มันก็เป็นพิยงพอ มันจะเกิดหรือไม่เกิดก็ตามใจมันถอย มันมีแต่ผลดีทั้งนั้น” ห่านอธิบายต่อไปว่า

“การเชื่อว่าเกิดหรือไม่เกิดนั้น เราจะต้องเชื่อตามคนอื่น เพราะเราเห็นด้วยด้วยกันไม่ได้ การที่ต้องเชื่อคนอื่นเสมอไปนั้น เป็นเรื่องของคนโง่พระพุทธเจ้าไม่สอนให้เชื่อคนอื่น ท่านสอนให้เห็นถึงที่รู้สึกได้ด้วยใจของตน เช่นการทำมันร้อนเป็นราก ทำที่นี่ทำเดียว呢 มันก็ร้อน ร้อนที่นี่ร้อนเดียว呢 และร้อนตลอดไป ฉะนั้น เรายังต้องรู้สึกได้ว่าตายแล้วเกิดหรือไม่เกิด ถ้ารู้สึกต้องเชื่อ คนอื่นเท่านั้น เพราะมันมองเห็นด้วยตนเองไม่ได้ ฉะนั้น พระพุทธเจ้าท่านจึงไม่ตอบปัญหาเรื่องตายแล้วเกิดหรือไม่เกิด แท้ๆ ให้ท่านตอบ ท่านก็ตอบได้เหมือนกันว่า แล้วแต่เหตุปัจจัยของมัน ถ้ามันมีเหตุปัจจัยให้เกิดมันก็เกิด เมื่อไหร่มีเหตุปัจจัยให้เกิด มันก็เกิด เมื่อไหร่มีเหตุปัจจัยให้เกิดมันก็ไม่เกิด รู้เท่านี้ก็พอ แต่ว่าเดียว呢 เราจะต้องทำอย่างไร ก็ทำให้ถูกต้องให้ดีที่สุด การทำให้ดีที่สุดนี้เรียกว่าการบำเพ็ญบารมี ขอให้ทำให้ตลอดเวลาเดียว”

การที่เราต้องเชื่อหรือต้องทำในสิ่งที่ไม่จำเป็นต้องทำ ท่านก็จะเรียกว่าเป็นคนโง่ และถ้าทำอะไรให้เป็นโง่ เลียหาย ทำลาย ตัวเองก็เป็นคนบ้า พราหมณ์นั้น คำว่าโง่และบ้าจึงเป็นคำที่ท่านพูดอยู่เสมอ เพื่อเตือนญาติอย่างหล่อไว้ให้ใช้ปัญญา

ที่นี่ นอกจารการตามทางร่างกายแล้ว ซึ่งทำให้เรามีข้อสังสัย อย่างที่ได้แสดงไปแล้ว ยังมีการตามอีกชนิดหนึ่งซึ่งคนไม่ค่อยให้ความสำคัญ แต่แท้ที่จริงแล้วเป็นการตามที่สำคัญยิ่งกว่า คือเป็นการตามจิตใจ การตามทางจิตใจนี้ มี ๒ แบบ คือ ตามจากความดีและตามจากความชั่ว ถ้าคนเราตามจากความดีก็เป็นการตามทั้งเป็น ถึงจะมีชีวิตอยู่ก็อยู่รักและหักห้าม ถูกคนลบป้ายไม่น่าภาคภูมิใจ แต่การตามอีกชนิดหนึ่งคือการตามจากความชั่ว ตามจากการหลงติดยึดคืออ่อนตัวตนของคนด้วยเบี้ยเงินที่ได้แล้วให้ น้ำใจให้ นำกระทำ เผร่าทำให้เราหลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งหลายได้ ท่านอาจารย์พุทธทาสได้คิดทำคำสอนขึ้นหลายชุดเพื่อสอนให้รู้จักการตามก่อนตาม ในความหมายที่ว่าเป็นการตามจากความยึดกีอั่วน ความหลงผิดหรือกิเลสความชั่วต่างๆ เช่น

ตามเมื่อตามย่อเมลากลายไปเป็นผิด
ตามไม่ได้เป็นที่ผิดตาม
ตามทำไม่เพียงให้เกล้าลง
ตามโอลองนั้นคือตามเสียก่อตาม
ตามก่อนตามเมื่อกลายไปเป็นผิด
แต่กลับเป็นลงที่ไม่สูญหาย
ที่ทำให้อความตายที่ไม่ตาย
มีความหมายไม่มีใครได้เกิดแล

คำพูดนี้ผ่านผวนช่วงลง
เหมือนเล่นลิ้นลาวนคนต่อแหลก
แต่เป็นความจริงที่ผู้ดันแปร
ให้คิดเห็นรรถได้ไม่ตายอย

ในกลอนบทนี้ ท่านสอนให้เราเป็นอยู่ด้วยจิตว่างว่า

จะทำงานทุกชนิดด้วยจิตว่าง
ยกผลงานให้ความว่างทุกอย่างถื้น
กินอาหารของความว่างอย่างพระกิน
ตามเล็บลิ้นแล้วในตัวแคหัวที่
ท่านผู้ใดว่างได้ดังว่ามา
ไม่รึท่าทุกข์ทันหมั่นหมองคี
คิลปะในชีวิตชนิดนี้
เป็นเคล็ดที่โครงคิดได้สบายอย

เพราะฉะนั้น เรื่องการตามอย่างหลังนี้เป็นคิลปะหรือเป็นเคล็ดลับที่เราควรจะศึกษา ให้รู้จักตามก่อนตาม แล้วจะได้เข้าถึงความเป็นชัวพุทธที่แท้จริง

อาจมาได้สำรวจดูอย่างคร่าวๆ ถึงมรดกที่ท่านอาจารย์ได้ฝากไว้ทั้งมรดกที่ฝากไว้เป็นนามธรรมและรูปธรรม ในจำนวน ๑๙๙ ข้อนั้นเป็นเรื่องที่เกี่ยวเนื่องกับความตาย ๑๐ กว่าข้อในแม่murต่างๆ ที่จริงแล้วท่านอาจารย์พุทธทาสนั้นได้เขียนเรื่อง

ความตายไม่มาก ในอนุทินปฏิบัติธรรม ตั้งแต่อายุเพียง ๒๐ กว่าปี ยังมีวัยหนุ่มที่แน่น ท่านก็เจริญมรณสติ พุทธานุสติ กาฬาสติ ประกายบันดาลงามาสติออยู่เป็นประจำแล้วความตายนี้ ก็เป็นเรื่องที่ผู้พันกับสวนโมกข์หรือชีวิตและคำสอนของท่านตลอดเวลา

ดังต้นแटในมรดกข้อที่ ๑๑ สโลแกนหรือคำขวัญของสวนโมกข์นั้นสวนโมกข์มีความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย กินข้าวจานแมว อาบน้ำในครุ เป็นอยู่อย่างถาวรแล้ว

เมื่ออยู่สวนโมกข์มานาน ก็จะการศึกษาของสวนโมกข์ได้รับปริญญาของสวนโมกข์ตามมรดกข้อที่ ๑๒ ปริญญานั้นมีเช่นว่า ตายก่อนตาย

การที่เข้าถึงความตายก่อนตายได้ก็ต้องมีหลักธรรมที่ห้องศึกษาและปฏิบัติตามมรดกข้อที่ ๒๓ คือ “การใช้หลักอิทธิปัจจัยตา ปฏิจจสมุปปานา ตตตา ลัญญา นีบีโนะกุโตอสต ซึ่งทำให้อยู่เหนือความตายหรืออยู่เหนือการเวียนว่ายตายเกิด เพราะทำให้หมดตัวตนของตน นีเป็นกิจกรรมประจำวันของพุทธบริษัท ที่แท้จริง เป็นทางลัดนี้สุด เป็นผลตีที่สุด จึงขอฝากไว้เป็นมรดกในฐานะที่เป็นสิ่งที่เคยได้มาแล้ว” อันนี้หมายถึงว่า ท่านอาจารย์ได้ทำมาแล้ว ได้ประจำแล้วจึงบอกเรา

นอกจากนั้น ท่านอาจารย์ยังได้พยายามสิ่งที่คุณนำเสนอ ได้ขอบคิดเป็นโครงสร้างคำสอนอย่างลึกซึ้งท่านได้นำมาขยายและกับภาระนี้เป็นของท่านได้ขึ้นเองหรือ ท่านแต่งเอง อันนี้แสดงว่าท่านยอมรับนับถือ เคราะพลิชิกิธช์ของผู้แต่ง ไม่เป็นประโยชน์ได้จะทำธรรมของท่านไปสอนไปประกอบกิจกรรมยังชื่อท่านบ้าง แต่ท่านไม่ทวงเพราจะลิขิทม์ในธรรมะไม่เสีย แต่เป็นการให้เกียรติ หรือว่าโดยมารยาทด้วยความเคารพนูกติ ได้ทุกเหตุนักว่าดีก็ษา และก้มอบให้เป็นธรรมทาน

มรดกข้อที่ ๓๙ ท่านกล่าวว่า “งามอยู่ที่ซากดี ดีอยู่ที่ลับพระอยู่ที่จริง นิพพานอยู่ที่ตายก่อนตาย นีคือของเก่าที่อาฆาปัดผุณแล้วนำมาใช้ใหม่ เพื่อรักษาสติปัญญาของบรรพบุรุษไว้ เดยกิเลียนแหลมลีชั่งอย่างไร แล้วลูกหลวงนั้นหลังก็จะมีสติปัญญาไม่น้อยไปกว่าบรรพบุรุษจะได้เรียกพุทธบริษัทได้เต็มตามความหมาย โดยไม่เอาบิพพานไปเก็บไว้สำหรับตายแล้วตายอีกหลายหมื่นหลายแสนชาติ จึงจะได้ผลในการปฏิบัติธรรม จึงขอให้ช่วยกันรักษามรดกนี้ของบรรพบุรุษกันเถิด” ปัจจุบันนี้ เราพูดถึงภูมิปัญญาช้าน้าน ให้เราเคราภูมิปัญญาห้องถินแต่สิ่งเหล่านี้ท่านอาจารย์พุทธทาสได้แสดงให้เราเห็นมาโดยตลอด

นอกจากนั้น ยังมีอีกหลายอย่างที่ทำนั่นได้แก่ของคนโบราณ
มาสอนซึ่งท่านได้ชี้แจงไว้ชัดเจนในหนังสือธรรมโภษณ์ ที่นี่ ถ้า
หากการค้ำส่วนของกันหรือความเชื่อของกันไม่มีคันเข้าใจ ท่าน
ก็ให้กำลังใจเราว่าอย่าห้อ เรายังคงเดียวท่าให้เห็น พิสูจน์ให้
เห็นว่าความจริงยังเป็นได้มั้ยได้ เมื่อมีคันเห็นมีคนตาม เรา
ก็จะมีชราพุทธที่อยู่ช่วงพระพุทธเจ้ามากขึ้น ในคราวก้าวที่ ๔
ท่านได้ให้กำลังใจไว้

ในข้อที่ ๔๔ ท่านได้สอนว่า พระพุทธเจ้าเป็นกัลยานมิตร
ของเรา ผู้เข้าหาพระพุทธเจ้าแล้วย่อมไม่ตาย แต่โบราณแห่งนั้นบางที่
เราสอนไม่ครบ เรานอกจากเราเกิดมาแล้วมีความแก่ ความเจ็บ
ความตายเป็นธรรมชาติ จะล่วงพ้นความแก่ ความเจ็บ ความตาย
ไปไม่ได้ ท่านก็ถือว่าชราพุทธเหล่านี้เห็นชราพุทธเพียงครู่เดียว
มากกว่าครูปุรุษโรงไฟหรือยอมจำนน ที่ถูกแล้วเราควรยอมรับ
ความจริง แต่ไม่ยอมจำนน เพราะว่าพระพุทธเจ้าตัวเองว่า
ผู้ที่สั่นใจปฏิบัติตามถือເเอกสารพระพุทธเจ้าเป็นกัลยานมิตรแล้ว
ย้อมไม่ตาย นอกจากนั้น ก็ยังมีศาสตร์ที่เก้าข้องกับความตาย
อีกมากมาย ที่สรุปไว้ในมรดกที่ขอฝากไว้ ซึ่งอาทมากรก็คิดว่า
มีความน่าสนใจอย่างยิ่ง

ขออ้อนกลับไปพูดถึงความเห็นที่ขัดแย้งกันในเบื้องต้น ที่
ว่าท่านอาจารย์พุทธทาสatyหรือยังไม่ตายกันแน่ ในข้อนี้ ท่าน ก็
ได้ชี้แจงไว้เมื่อก้าวที่ ๗ ว่าให้เราเข้าใจภาษาคนภาษาธรรมของ
ท่านให้ดี แม้แต่พระพุทธเจ้ากันก็สอนให้เราพึงตนเอง แต่
แล้วกับลับสอนว่าตัวตนไม่สอนว่าตัวตนไม่เมตตาให้เราพึงตนเอง
เป็นค่าสอนที่ดูเหมือนจะขัดกัน แล้วชราพุทธจำนำมาก็เห็น
ว่าขัดกัน เมื่อเข้าใจผิดแล้วก็ตีความว่าโนนิพพานต้องเป็นตัวตนจึงจะ
พึงดูแลได้ คำสอนของท่านอาจารย์พุทธทาสก็มีลักษณะเช่นนี้
คือปัจจุบัน พึงที่แรกๆ เหมือนว่าจะขัดกัน แต่พังให้ดีหรือว่า
ดูแลว่าอาจมีความเชื่อมโยงสอดคล้องต้องกันหลักปฏิบัติที่ว่า
คนเราขับปล่อยให้ร่างกายตาย แต่ว่าอย่าให้คุณงามความดีตาย
ไปด้วยเหมือนกับว่าให้รวมตัวตนที่ดี ให้เราตั้งใจทำความดี แต่
เมื่อทำความดีถึงที่สุดต้องทิ้งตัวตนได้ ต้องลสลายตัวตนจนหมด
ตัวตนได้ พ้นจากความดีได้จึงเข้าถึงพระนิพพาน และความเป็น
จริงโดยปราศตกก็เป็นชั้นหนึ่น

พระฉะนั้น ท่านจังสอนให้เป็นอยู่โดยจิตว่างอย่างที่ได้
กล่าวแล้วคืออย่ามีความสำคัญมั่นหมายว่ามีตัวเรารของเรารอยู่
เป็นประจำ ถ้าเราทำความดีสักอย่างนั้นตั้งแต่ต้น จะป้องกันบัญชา
ได้หลายอย่าง บัญชาที่อาจมาถูกเดียงกันว่าจะมีอะไรต่อไปหรือไม่
นั้นก็คง ถ้าหากว่าผู้คนได้ความหวังได้รู้แจ้งเห็นใจจากการ

ปฏิบัติอยู่บ่อยๆ ว่าแท้ที่จริงแล้วตัวตนของเราไม่ได้มีตามอันตตัลักษณ์สูตรที่ท่านได้สร้างไว้ เมื่อตัวตนไม่มีแล้วการเกิดและการหายย่อลงไม่มีตัวตน ท่านอาจารย์ให้ทำสังใจว่า เราจะต้องพยายามศึกษาเข้าใจและเข้าถึงให้ได้ เพราะเป็นทางที่จะดีกว่า พุทธศาสนาและช่วยโลกของเราให้ได้รับอิสรภาพและมีความร่วมมือเป็นสุขในเชิงประจวบ ชาวพุทธเราควรจะใช้ฝึกกายหรือหัดตาย การนั่งสมาธิการเจริญมรณสติกก์เป็นหนทางหนึ่งของการทำงานหรือทำลิ่งใดๆ ก็ไม่ต้องมีลิขิตหรือเมื่อนี่ที่คนโบราณเรารู้สึกไปไม่ต้องลงชื่อผู้เขียนนาฬิกาธรรมชาติการผ่านแก้วทำทุกอย่างเพื่ออุทิศให้พระพุทธเจ้าแล้วจะเข้าถึงธรรมะได้เร็วขึ้น

ที่นี่ เมื่อถึงเวลาที่เราจะต้องตาย ท่านก็สอนให้ตักร่างได้พolygon คือสอนให้เราปลงจิตปลใจในวินาทีนั้น แต่ถ้าไม่ฝึกมากก็ไม่ได้ ต้องศึกษาและฝึกฝนไว้บ้าง ท้าหากามีอุบัติเหตุหรือโรคภัยไข้เจ็บและเราจะต้องตายทันทีในเวลาไม่กี่วินาทีหรือไม่กี่นาทีนั้น ก็ให้ปล่อยวางให้หมด การทางโลกเรา ก็ได้ทำมาหมดแล้ว แสดงว่าเราจะต้องทำหน้าที่ของเจ้าให้ดีพอหน้าที่ของการเป็นลูกที่ดี ลูกศิษย์ที่ดี เพื่อนที่ดี เป็นเพื่อนที่ดีของประเทศชาติ และเป็นศิษย์ของท่านดี และเป็นมนุษยชาติที่ดี หน้าที่ต่อธรรมชาติก็ต้องมาให้พร้อม ถ้าหน้าที่ทางโลกหรือหน้าที่ในเรื่องการสร้างเนื้อสร้างตัว หน้าที่ต่อครอบครัวเจ้าที่ทำหมดแล้ว เรายังจะปลงได้ง่าย ต่อไปหน้าที่ต่อสังคมส่วนรวม

ประเทศไทย ประเทศไทย เรายังได้ทำแล้ว ก็จะปลงได้ง่ายขึ้น ที่จริงแล้ว ปุณฑรคนที่ว่าไปนั้นเพียงแค่ทำ ๒ อย่างนี้ เรายังยกย่องว่าเป็นคนดีมากแล้ว แต่ท่านอาจารย์ก็ให้ไว้เมื่อว่า การละเวงจาก ๒ เรื่องนี้ก็ยังไม่พอ ยังมีหน้าที่ที่เราจะต้องปลดปล่อยตัวเองจากความยึดครองถึงความในตัวตนของตน เพื่อเราจะได้พ้นกับความตายหรือเผชิญหน้ากับสถานการณ์ทั้งหลายได้ด้วยความสงบ ด้วยความรู้เข้าใจและก็ปล่อยวาง อาศัยการศึกษาประมัตตธรรมที่ก่อให้พยากรณ์จะแจ้งแต่งกลอนเรื่อง ดับไม่เหลือ ดังนี้

อย่าเข้าใจไปว่าต้องเรียนมาก
ต้องปฏิบัติตามบากจึงพ้นได้
ถ้ารู้จักลิ่งดีกว่าก็ง่ายดาย
รู้ดีให้ไม่เมื่อยเสื่อมคลอง
เมื่อเจ็บไข้ความตายจะมาถึง^๑
อย่าพรั่นพรึงหาดใหญ่ให้หม่นหมอง
ระวังให้ดี “นาทีทอง”
ค่อยจดจ้องให้ตรงจุดหลุดได้ทัน
เงินหนีสุดท้ายอย่าให้พลาด
ตั้งสติไม่ประมาทดีดับขันธ์
ด้วยจิตว่างปล่อยวางทุกสิ่งอัน
สารพันไม่ยืดครองเป็นของเจ้า

ตกระไดเพลย์การโจนให้ดีดี
จะถึงที่มุ่งหมายได้ง่ายเข้า
สมควรใจตับไม่เหลือไส้อีก
ก็ดับ “เรา” ดับตนคลนพพาน ๆ

สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ท่านพญาามเชิญชวนให้ทุกคนได้ลองทำ
 เพราะเมื่อทำแล้วเราจะพบว่าพุทธศาสนาสอนเรื่องความว่าง
 สูงกว่าความดีความชั่ว “ความชั่วความดีล้วนแต่อับปรีย์ไม่น่ารัก”
 แต่ความว่างหรืออิสรภาพสูงสุดนั้นทำให้เราอยู่เหนือสัตต์ทั้งหลาย
 แต่ถ้าเราเข้าถึงความว่าง เรายังอยู่เชือกตัวทั้งหลายได้ บรรดา
 ข้อที่ ๑๖ ท่านกล่าวว่า สัตว์ไม่กลัวผี เลยไม่มีผี คนกลัวผี
 เลยมีผี นี่น่าหัวเราะและน่าละอายลัตต์ว่า หมาเป็นความโป้หรือ
 เปล่า?

และสุดท้าย ท่านก็พยาามให้กำลังใจ ให้เรามีความกล้าหาญ
 ทางจริยธรรม ยอมตายเพื่อธรรมะ เพื่อประกาศธรรมะ เพราะ
 ตายอย่างนี้เป็นการตายที่ไม่ตาย อันนี้เป็นเรื่องหลักคำสอนของ
 ท่านอาจารย์ ท่านที่ได้มาชุมวิดีทัศน์ “ชีวิตและลงนาของท่าน
 พุทธทาส” และ “การปลูกคนดีธรรมชาติ” ของท่านจะได้ยิน
 หัวข้อธรรมคำกลอนที่ท่านฝากไว้ว่าพุทธทาลจักรอยู่ไปไม่มีตาย
 ดังนี้

บุญบูรณ์ จังกัด

พุทธาลักษกอยู่ไปไม่มีตาย
เมร่วงกายจะดับไปไม่ฟังเสียง
ร่างกายเป็นร่างกายไปไม่ถึงเมือง
นั่นเป็นเพียงสิ่งเปลี่ยนไปในเวลา

พุทธาลคงอยู่ไปไม่มีตาย
ถึงดีร้ายก็จะอยู่คุณานา
สมกับมอบกายให้รับใช้มา
ตามบัญชาองค์พระพุทธไม่หยุดเลย

พุทธาลยังอยู่ไปไม่มีตาย
อยู่รับใช้เพื่อ漫นาหุชย์ไม่หยุดเลย
ด้วยธรรมโภชณ์เตามท่วงไว้อ่างเศย
โอเพื่อนอยตึ่นใหม่อไร้ตาย

แม้ฉันตายกับลับไปหมดแล้ว
แต่เสียงลั้งยังแจ้งเด่าวุ่นหาย
ว่าเคยพรอดกันอย่างไรไม่เลือมคลาย
กิ่งเมื่อนฉันไม่ตายกายธรรมยัง

ทำกับฉันอย่างกับฉันนั่นไม่ตาย
ยังอยู่กันท่านทั้งหลายอย่างหนහัง
มือไว้มาเขย่าให้กันฟัง
เหมือนหนึ่งร่วมด้วยช่วยชี้แจง

ทำกับฉันอย่างกับฉันไม่ตายเกิด
ย้อมจะเกิดผลสนองกล้ายแข้ง
ทุกนั้นเกิดตนหนอย่าเลิกแล้ง
ทำให้เจ็บพสุทชีได้เลิกตายกัน

คุณเนาวรัตน พงษ์พูลย์ กวีรัตนโกสินทร์ได้พูดถึงท่าน
อาจารย์ไ้ว่า ท่านอาจารย์พุทธาลสนั่นยิ่งใหญ่

พุทธาลนามท่านปานจุนชา
ท่าเบสบายอย่างวัวหัวหนัก
และตัวตนของท่านนั้นใหญ่นัก
ใหญ่ด้วยหลักที่สละละตัวตน

เพราะฉะนั้น คำสอนของท่านจึงเป็นคำสอนที่พระลงชื่อ
 เมื่อไทยมากมายเข้าใจไม่ได้ เป็นคำสอนที่ยกย้อนหรือว่า
 มีความขัดแย้งกันเองเป็น paradox หากเราหันมั่นพิจารณา หมั่น
 ปฏิบัติ ก็จะค่อยๆ เห็น ค่อยๆ เข้าใจตามท่านไปตามลำดับ

อาทมาจะขอพักเรื่องคำสอนไว้เพียงเท่านี้ เพาะเวลาอีกจำกัด

พุทธศาสนาอย่างไร

ในตอนที่ ๒ อย่างจะพูดถึงเรื่องการตามท่าน ที่จริงท่านอาจารย์พุทธาลันน์ได้วางแผนการตามท่านมากด้วยแผนแล้วอย่างน้อยที่สุดเท่าที่ทราบ ท่านก็เคยสั่งเสียลูกศิษย์ให้เลือกชิดให้จัดการศพของท่านอย่างไรทันทีเมื่อท่านตาย เช่นว่า เมื่อท่านตายแล้วให้ห่อผ้าขาวแล้วก็นำไปวางในที่บรรจุซึ่งเตรียมไว้แล้วที่ฐานพระพุทธรูปในศาลาธรรมโภชณ์อนุสรณ์ แล้วก็เชิญมติปิดทับ ซึ่งจะต้องทำในเวลาทันทีทันใดที่อาคารหลังนั้นจะมีบุนชีเม่นต์อยู่ ๒๐ ลูกเป็นประจำ และ ๒ เดือนก็มีการเปลี่ยนซีเม่นต์ชุดใหม่ไปแทน ชุดเก่าก็เอาไปปักอสริรัง เพราะว่ามันจะหมดอายุ ท่านได้เตรียม การอย่างนี้ และอาจารย์โพธิ์ที่ต้องอยู่ใต้รากไม้ก็ต้องมาดูแลตลอดเวลา เป็นการเตรียมพร้อม ท่านผู้ให้พระมีความตื่นตัวเต็มพระวังหน้าที่นี่เป็นเวลานับ ๑๐ ปี

ต่อมาท่านมีคำว่า เพื่อประโยชน์แก่การศึกษาเจืองคีศพน์ ให้โรงพยาบาล โรงพยาบาลที่อยู่ใกล้ก็คือโรงพยาบาลสงขลา นครินทร์มีมหาวิทยาลัยแพทย์เพื่อคุณภาพความนิสัยของท่านนี้ เป็นอย่างไรจะเป็นประโยชน์แก่คนรุ่นหลังที่ได้ศึกษาเรื่องกายสomat กะโลกล อะไรต่างๆ ของท่าน เนื่องจากเดิมที่เราศึกษาสมองของ อัลเบิร์ต ไอน์สไตน์ เดความทึ่งอย่างนี้ท่านอาจารย์ประเวศ ก็ได้ทัดทานไว้ ท่านอาจารย์นั้นมีรูปแบบที่สูงค่ามากกว่าที่จะเป็นอาจารย์ใหญ่ให้นักศึกษาแพทย์ไม่กี่คนถ้าอาจารย์เป็นแรง

บันดาลใจให้คุณทำความดี ให้คุณเสียสละ มั่นจะร่วยได้หังสังคม ได้หังโลก จึงไม่เห็นด้วยกับการทำเช่นนั้น

ต่อมาท่านอาจารย์คำว่าให้นำพท่านไปวางบนกองทรายแล้วไม่ต้องทำอุปารามอย่างเดียวให้มันเน่าให้มันเสื่อมให้มันเสื่นไปทีหลังน้อยๆ ตามวันและคืน คำสั่งอย่างนี้ลูกศิษย์ก็ทำไม่ได้ ท่านอาจารย์โพธิ์ที่ดัดท่านไว้ว่าทำอย่างนี้ไม่ได้ วันเป็นการอุจุดเกินไป คนท่านไม่ได้ ลูกศิษย์จะลำบาก

โน้ตสุด ท่านมีปฏิบัติกรรมรั้งให้จัดการศพของท่านอย่างเรียบง่ายประการแรก ต้องจัดการเรื่องการตามก่อน ท่านอยากจะตายโดยลักษณะด้วยสติ อย่างน้อยย่าท่านเคยสอนคนอื่นว่า การตายด้วยอานาปานสตินั้นเป็นสิ่งทำให้ภายในเงื่นง่า จะเชือหรือไม่ไม่เป็นไร ญาติของท่านอาจารย์ผู้ใหญ่ก่อนหน้านาทายคนที่ภาคใต้ไม่เง่ง่า เพราะท่านเหล่านี้ด้วยอานาปานสติ เพราะฉะนั้นท่านพยายามมีสติจนนาทีสุดท้าย คุณหมออที่ผ่านเข้ามายังให้ยกอนหลับแล้วท่านก็ไม่หลับซึ่งทำให้คุณหมออสองสัญเป็นอันมาก ท่านอาจารย์ก็ลงสัญว่าทำไม่วันนั้นสติไม่แจ่มใส ก็ เพราะอำนาจของยาทำให้ท่านเบลอ เมื่อถึงเวลาที่ต้องการให้หลับก็หลับ ท่านก็บอกว่าหลับแล้วต้องบอกท่านว่าต้องการให้หลับก็หลับเอง ไม่ต้องใช้ยาที่ได้เพื่อจะใช้ยาอย่างไรก็ไม่หลับ ให้ยามากขึ้นก็เป็นอันตราย ตัวท่านก็เปลกใจว่าทำไม่สติไม่แจ่มใส

เพราะฉะนั้นการรักษาพยาบาลจึงต้องเคารพคนไข้ ให้ความร่วมมือปรึกษาหารือกันตลอด อาจเพราะท่านอาจารย์เป็นผู้ที่มีความละเอียดรอบคอบ ฝึกฝนตนเอง มีความตั้งใจ มีแผนการทุกอย่างต้องการพยายามตามธรรมชาติ แม้ตอนเจ็บมีผู้พยาบาลจะนำมาส่งโรงพยาบาลเชื่อว่าการแพทย์สับปะรดมีเครื่องไม้เครื่องมือที่จะควบคุมทุกสิ่งทุกอย่างได้ เช่นว่า ถ้าเกิดนกินยาประจำ ฉันยาประจำก็จะควบคุมความตันโลหิตได้แต่ว่ากินประจำ ท่านเจ็บไม่สามารถควบคุมระบบตามธรรมชาติได้ หรือธรรมชาติไม่สามารถควบคุมตัวเองได้ ทำนกบากว่ามีมาก ฉันพยายามหลายแบบแล้ว ที่มีศิริตอบอยู่เบื้องหลังเพื่อทำงานช่วยคนอื่นเท่านั้น

ที่นี่ เมื่อท่านเจ็บไปได้ป่วยจริงๆ ท่านก็ถือเป็นการศึกษาลองดูว่าถ้าสร้างโพรงดังที่ให้ผู้ที่เจ็บเข้าได้ป่วยจริงในระยะนี้พาน โพรงดังที่เป็นองค์ธรรมเพื่อทำให้บรรลุพรหมนิพพาน การที่นึกถึงพรหมนิพพาน มุ่งพระนิพพาน อาจจะทำให้พ้นจากความเจ็บปวดได้ หรือว่าแรงใจมันหัวมานะความเด็บใช้ทางกายได้ อย่างจะลงดูเป็นเห็นแจ้งวิธีที่เราทานที่จากเทปก่อนต่อมา ก็ให้ลูกศิษย์สวด เลี้ยวท่านก็ลงพิจารณาดูว่าท่านไม่ทราบเชื่อนั้นจริงมั้ย แม้ในขณะนี้ขึ้นก็เมินโอกาสทางการศึกษา เป็นโอกาสของการพิสูจน์ว่าจริงหรือไม่จริง เป็นไปได้หรือไม่อย่างไร และท่านมีการวางแผนมีการศึกษามาโดยตลอด จะมีคร่าวไปนั่นต่อไปมาโรงพยาบาลท่านก็จะหัวเราะ ไม่ปฏิเสธแต่มักจะ

หัวเราะและก็หากหางซึ้งแบบนี้เมื่อจากให้เป็นภาระ ไม่
 อุยากหอบลังข้าวหนี่ความตาย เรื่องสอนคนมากาน่าจะทำให้ เข้าใจได้

แต่ว่าเราได้ทำให้ท่านอาจารย์หายอย่างไร ในคำสั่งเสียงท่านได้ชุดเด่นว่า ต้องการมีอะไรอะไรอย่างไร แม้แต่กุญแจในกรงเป้อังสา ก็เขิกหันอาจารย์พรเทพ พระที่รับใช้ใกล้ให้เอกสารไป เราไม่ต้องการพยายามคุณแจ เพียงแค่กุญแจเก็บของของท่านยังไม่ออกจะถูกไว้กับตัวเลย เพราะฉะนั้นเราอาจไม่เข้าใจมากก็ได้ท่านอาจารย์หยุดพูด หยุดเคลื่อนไหว ไม่สนใจเรื่องสารรับเราได้เข้าครุนที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๓๖ สามวันก่อนถึงวันล้ออาสาฯหรือวันเกิดของท่านครับ ๘๗ ปี ท่านอาจารย์ประเศศอธิบายว่า การที่เลันเลือดในสมองแตกถ้าเป็นคนใบ然是ไม่เข้าไปในเกราะแข็ง ประมาณ ๓ วันก่อนก็จะลืมอัญญาตตามธรรมชาติ เพราะฉะนั้นอาจมาและหลายๆ คนจะถือว่าท่านอาจารย์พุทธทาสเกิดวันที่ ๒๗ และตายวันที่ ๒๗ พฤษภาคม ถ้าไม่มีกระบวนการขอรับแพทย์สัมภาษณ์ใหม่เข้าไปเกราะแข็ง

ท่านอาจารย์นั้นเกี่ยวข้องกับเดือนพฤษภาคมหลาຍอย่างเกิดวันที่ ๒๗ พฤษภาคม ๒๕๔๔ ตั้งสวนโมกข์เมืองพฤษภาคม ๒๕๔๕ หนึ่งเดือนก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง ๒๔ มิถุนายน ประมาณ ๑ เดือนก็ตกปลายเดือนพฤษภาคม ซึ่งเป็นการเห็นธรรมครั้งใหญ่ที่ท่านจะต้องออกแสวงหาไม่หลังไม่เดินตามระบบเดิมอีกต่อไป และหลังจากวันที่ ๒๗ พฤษภาคม ๒๕๓๖

แล้วเราเก็บไม่ถือว่าทำน้ำอาจารย์พุทธาสพุดจะໄรหรือสั่งอะไรไว้อีก เพราะทุกอย่างท่านได้ทำไว้หมดแล้ว เหลือแต่เป็นเรื่องของ ลูกศิษย์และเพทาย์ว่ากันไป บางท่านบอกว่าทำน้ำอาจารย์ไม่มีผลติ แล้วเราเก็บไว้กันไปตามที่เราเห็นควร เราจะส่งท่านไปไหนก็ได้ ท่านไม่มีสิทธิ์ที่จะร้องขอ ไม่มีสิทธิ์ที่จะคัดค้าน ถ้าทำนัยมีสิทธิ อยู่เราต้องเชื่อท่าน เมื่อทำน้ำหมดแล้วท่านต้องเชื่อเรา ความคิดอย่างนี้ลูกศิษย์ก็รับไม่ได้ อันนี้ก็เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นว่าเราทำให้ ท่านตายอย่างไร ถ้าทำน้ำอาจารย์เป็นพระหลวงตาaruปหนึ่ง คงจะได้ตายที่สวนโมกข์อย่างสงบด้วยสติสัมปชัญญะตามที่ท่านต้องการ แต่ว่าในวันที่ ๒๗ เรายังได้ยกลายกล้ามเนื้อ เพื่อที่จะใส่ห่อช่วยหายใจ เลยทำให้กล้ามเนื้อหัวใจอ่อน มีปัญหาตามมาอีกหลายอย่าง ยิ่งอยู่โรงยาบาลนานแล้วมีอาการติดเชื้อ

อาตามากยกให้เราสนใจว่าเมื่อทำน้ำอาจารย์จะหมดสติ ท่านพุดครั้งสุดท้ายว่าอย่างไร? ท่านบอกอาจารย์ลิงท์ท่องว่า “ลินเราะ แข็งแล้วนะจะพูดไม่ได้แล้ว” และท่านก็ได้นำน้ำพานสูตรมา บริกรรมว่ามนพานมีลักษณะอย่างไร หมายความว่าในใจของท่านนึกหรือคิดถึงแต่พระนิพพานเท่านั้น อาการอย่างนี้ท่านอาจารย์ได้เป็นมาก่อนรู้จะพยายามดอน ท่านเรียกอาจารย์ลิงท์ท่องไปอ่านหนังสือให้ฟัง ท่านอาจารย์ลิงท์ท่องเล่าว่า ในช่วงท้ายของชีวิตท่านอาจารย์ไม่อ่านหนังสือพิมพ์ ปกติทำน้ำจะติดตามข่าวสารบ้านเมืองประจำ เพื่อประโยชน์ในการนำมาบรรยาย

ธรรม แต่ว่าในช่วงเดือนหลังๆ ท่านจะไม่อ่านหนังสือพิมพ์ เพราะว่ามันเป็นเรื่องที่ไม่มีประโยชน์อะไรแล้วในมากนัก ท่านจะเอาหังสือน้ำธรรมธร์ โภ เอกามาทำบทวนอยู่เสมอ และท่านก็ยังหงบนธรรมร์ด้วยลายอย่าง กาลามสูตรร์ยังท่องได้ เพื่อเป็นการทบทวนบริหารสมองหรือว่าติดสัมปชัญญะของท่านด้วย และเพื่อจิตใจของท่านมีนิพพานเป็นอารมณ์ ให้ตั้งอยู่ในสมาธิ

คำสอนของท่านในช่วงบ้านปลายชีวิต ถ้าทำน้ำทั้งหลายลักษณะก็ล้วนแต่เป็นคำสอนเกี่ยวกับพระนิพพานทั้งสิ้น เช่น เรื่องแม้มตตะ ๑๐ ความถูกต้อง ๑๐ ประการ ซึ่งต่อมากันได้ย่อเป็น ความถูกต้อง ๔ ประการ ซึ่งเป็นการสร้างสรรค์พิเศษของท่านในบ้านปลายชีวิตด้วย หรือท่านได้สอนถึง ธรรมะเพื่อความหลุดพ้น ไว แต่เป็นที่นำเสนอโดยว่าคำสอนเหล่านี้ไม่มีการขยายความต่อมา ท่านอาจารย์ไม่มีเรื่องแรงที่จะขยายความให้ครบทั้งเรื่องที่ลูกศิษย์จะต้องทำต่อ แต่ว่าท่านก็ได้พยายามชี้แจงสอนในเรื่องธรรมะที่เป็นเรื่องแก่นแท้ๆ เพราจะนั้นในช่วงบ้านปลายชีวิตท่านอาจารย์จะพูดถึงเรื่องนิพพานเท่านั้น เรื่องอื่นไม่มีความสำคัญ และเมื่อท่านลิ้นแข็งแล้วพูดไม่ได้ ท่านสามารถนิพพานสูตรท่านอาจารย์ให้เข้าใจ ท่านนู้งภาษาบาลีคือคำสุดท้ายที่คุณหมอที่เข้าไปดูอาการของท่านจำได้ ท่านพูดว่าอะไรท่านบอกว่า ไม่รู้สึกว่าเป็นตัววุ ไม่วากไม่เลบ สันติภาพ สันติสุข นิพพานถือคำเหล่านี้เป็นถ้อยคำที่

แสดงถึงการที่วางแผนให้เป็นกลาง “ไม่สุขไม่ทุกข์ไม่บวกไม่ลบ” ไม่ดีไม่ชั่ว อันนี้คือท่านอาจารย์พุทธาสตัวจริง สิ่งที่ท่านสอน กับสิ่งที่ท่านทำสดคือสิ่งท้องกัน แต่แล้วเราที่ไม่สามารถทำให้ได้ท่านได้พยายามอย่างที่ท่านต้องการ

มีนายแพทยอดอ้างในวัง ว่าในหลวงต้องการให้ท่านมารักษาที่กรุงเทพฯ เป็นสิ่งที่เราเร่งอยู่แล้วว่าจะต้องเกิดขึ้น ในพิธีกรรมไม่ได้บอกไว้ว่าว่าย่างกวนในวังในการคพหั้งหลายหั้งปวง แต่ว่าในเรื่องด่างกายท่าน ท่านไม่ได้ลังไว้ ลูกศิษย์ก็ไม่เข้มแข็ง พอที่จะตัดหานดันหน่านจึงต้องไปอยู่ที่คิริราช ยึดการต yayao ไปอีก ๕๐ วัน สิ่งเดียวที่หายล้านบาท ตลอดชีวิตท่านอาจารย์ไม่เคยรักษาตัวด้วยเงินขนาดนี้เลย ตลอดชีวิต ๘๖ ปีหรือ ๘๗ ปีไม่เคยเสียเงินมากขนาดนี้ แล้วเงินนี้ก็เป็นเงินที่คงจะห้องมีผู้มาบริจาคสมบทดใช้ คุณหมอด้วยสัญญาว่าจะไม่มีการฉะคอก ไม่มีสายระโยงระยาง หรือเจาะไส้เครื่องมือต่างๆ แต่หั้งหมดนี้หมอดีท้าหั้งดังสิ่น และทำให้คุณหมอบอลายท่านในคิริราชก็มีทุกข์ มีความระหมัดดันใจ แต่พระสงฆ์หรือชาวส่วนมากจะไม่บ่นไม่ว่าอะไร เพราะเข้าใจว่าเป็นเรื่องที่คุณหมอบอกไว้ คุณหมอก็ตั้งใจช่วยแล้วอย่างดีที่สุดเท่าที่คุณหมอบอกว่าจะเป็นอย่างนั้นลูกศิษย์บางคนได้ประท้วงอย่างรุนแรงอย่างชัดเจน ด้วยการเขียนอิฐใหญ่ให้เห็นว่า ท่านอาจารย์เข้าใจธรรมชาติมากกว่าเรา ท่านรู้จักตัวท่านมากกว่าเรา มากกว่าหมอ

ทุกคน เพราะฉะนั้นการที่เราต้องหรือว่าได้ทำสิ่งที่เกิดขึ้นนั้น ก็ เป็นบทเรียนสำคัญ ซึ่งอาตามาคิดว่าวันนี้อาจจะได้มีการพิจารณา เรื่องนี้

ท่านอาจารย์ได้สั่งลับไปแล้ววัน ๗ ปี แต่ประเด็นเหล่านี้ ยังคงไม่ขัดเจนไม่ได้มีการพูดถึงสิทธิของผู้ชาย ว่าหากผู้ชาย ต้องการพยายามอย่างมีศักดิ์ศรี อย่างมีคุณธรรมให้หรือไม่ อย่างไม่สิ้นเปลืองเงินทอง ไม่ให้ญาติเดือดร้อน ต้องการเอาเงินนี้ไปช่วยเด็กยากจน ไปช่วยคนอนาคตหรือไปช่วยหลวงตาแก่ๆ ที่ท่านปวดหัวและไม่มีหมอนคนไหนยอมเข็คสมองเพื่อท่าน เราเลิกสร้างสุสานหริยะในโรงพยาบาลใหญ่ๆ ให้หรือไม่ เราขอบน้ำพระหริยะมาตายที่โรงพยาบาล คิดว่าเป็นเกียรติเป็นครีแก่โรงพยาบาลหรืออย่างไร แม้ว่าสิ่งที่เกิดกับท่านอาจารย์ได้ผ่านไปแล้วก็ควรจะเป็นบทเรียนหนึ่งซึ่งมีควรจะเกิดซ้ำอีก

เราทำให้ท่านอาจารย์ตายอย่างไร? ในที่สุดแล้วหมอก็ไม่สามารถจะดีนชรรมชาติได้ ในเร็ววันที่ ๘ กรกฏาคม ๒๕๓๖ เวลาประมาณตี ๒ หรือตี ๓ ความดันโลหิตท่านตกสูตรีที่แพทย์จะต้านทานได้ ก็จะต้องส่งลับบ้านเครื่องบิน ซึ่งก็ไม่รู้ว่าต้องสิ้นเปลือยเงินเท่าไหร่ ท่านอาจารย์ไปถึงที่วัดล่วงโนกข์ประมาณ ๑๐ โมงครึ่ง เก็บอบ ๑๐ โมง นายแพทย์ที่ผ้าให้ขึ้นบอกว่าท่านอยู่ส่วนโนกข์ ๑๕ นาทีแล้วก็สิ้นลม ระหว่างอยู่บนเครื่องบิน ทราบว่าท่านอาจารย์ลิงท์หงษ์ทองวับซึ่งจะรุ่นมาตลอด บางคนก็เชื่อว่า

ท่านอาจารย์สิ้นบนเครื่องบิน แต่บางคนก็บอกว่าท่านสิ้นไปตั้งนานแล้ว เราได้แต่เก็บษาหันไว้ เป็นปัญหาตัวแย้งถึง ๒ เดือนในเมืองหนานหยางหน้า ซึ่งไม่เคยมีประวัติการน้อยลงมาก่อน

พินัยกรรมของพุทธศาสนา

งานศพของท่านไม่ชุ่นวาย ท่านอาจารย์ได้สั่งเลี้ยงไว้เรียบร้อยให้คล่องงานศพของท่านเรียบง่ายที่สุด คือ

หึ่ง ให้ท่านอาจารย์โพธิ์เป็นผู้จัดการศพของข้าพเจ้า ถ้าไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ไม่ว่าด้วยเหตุอันใด ให้ตั้งผู้ปฏิบัติหน้าที่แทน ให้ท่านอาจารย์โพธิ์เป็นคนดังไม่ให้มีใครทราบแหง

สอง ให้ละเว้นการขอพรบรรพานโภคและทำพิธีอย่างอื่นนอกจากที่กำหนดไว้ในพินัยกรรมนี้

สาม ให้เก็บศพในโลงปิดมิดชิด และละเว้นการเปิดดูละเว้นพิธีดันน้ำศพ ละเว้นการฉีดยาศพ ละเว้นพิธีสวัสดิ์

สี่ ให้เผาศพใน ๓ เดือน หรือถ้าจำเป็นก็ไม่เกิน ๑ ปี โดยจัดการอย่างง่ายที่สุด ไม่จัดงานพิธี ให้เผาศพในบิเวณเขาพุทธทองโดยปักเสาสี่เหลี่ยมและคาดผ้าขาวมาเป็นเพดานให้แน่นไม่ให้ลรังเป็นลักษณะอื่นยิ่งไปกว่านี้ กระดูกหั้งหมดให้แน่นไปเก็บในที่ที่ทำไว้ในคลาธรรมโภชณ์พิยงแห่งเดียว แล้วเทรีมนต์

ทับ สำหรับเด็กนั้นให้แบ่งเป็น ๓ ส่วน นำไปประยุทธ์ซึ่งอ่างทอง อ.กาฬสุมิ จ.สุราษฎร์ธานี ส่วนหนึ่ง ที่ตั้งน้ำต้าปี เขางอก อ.พนม จ.สุราษฎร์ธานี ส่วนหนึ่ง เด็กน้ำไปเก็บไว้บนแพประสงช อ.ท่าชนะ จ.สุราษฎร์ธานี อีกส่วนหนึ่ง

ท้า ให้จัดการศพของข้าพเจ้าตามที่ลั่งไว้ในพินัยกรรมนี้ ไม่ให้จัดอย่างอื่นจากที่ก่อความแล้วนี้

มีท่านอาจารย์จิตติ ติงคัตติ ซึ่งเป็นองค์มนตรี พ.ต.อ. เศริเม พัฒนาภาร และนายแพทย์วิจารณ์ พานิช หานของท่าน เป็นลักษณะท่านอาจารย์ลั่งไว้อย่างชาติเจนอย่างนี้ เรายังจัดงานศพของท่านเป็นแบบอย่าง ที่จะไม่ลดศพของพระที่มีฐานะ สูงมากในทางคุณธรรมลงมาเป็นศพของมวลชนได้โดยไม่ต้องมีความยิ่งใหญ่ต่างๆ ท่านอาจารย์ ไม่ต้องการให้คันถ่านขาดยกเป็น คือจดหมายให้ญาติทั้งหมด ผู้ที่มองไปทางเดียว เป็นการดำเนินพิธีกลาโหมແน้้า ไม่ต้องการให้การจัดงานศพของท่านเหมือนยกให้ต้นไม้ในสวนโมกข์ที่ท่านได้ปลูกได้บำรุงมาเป็นเวลานับสิบๆ ปีต้องพิบัติไปในเวลา เพียงสักพักเดียว แต่ตัวการให้เราปฏิบัติธรรมอยู่ที่บ้าน นึกถึงท่าน ปฏิบัติธรรมตามทาง ออย่างนักวัดซึ่งควรได้ไปร่วมงานกับท่านแล้วทุกวันทุกคืน แล้วจะมีผลกาวังไกลกกว่าการไปร่วมงานด้วยตัวเอง ก็อย่างไม่ต้องการให้คันถ่านขาดยกเป็น

ท่านนี้ยังไม่ต้องการให้คันถ่านขาดยกเป็นคนตายตัวยังไม่ต้องการให้เก็บศพไว้ที่วัดนานเกิน ๓ เดือนหรือ ๑ ปี เพราะว่าเมื่อวัดจำนวนมาก ที่สำคัญศพของครูบาอาจารย์ตั้งวินเช้าวัด แล้วก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างรากคิชช์กับญาติจนเป็นเรื่องเป็นราวมากมาย ศพของท่านอาจารย์นั้นไม่ได้สิ้นหายแต่ก็ไม่เน่า ถ้าท่านทั้งหลายสนใจขอให้อ่านในหนังสือเรื่องสวนโมกข์ กำลังแห่งความหลุมพัน และมีบันทึกการทำงานพิธีของท่านอย่างละเอียด พระที่ดูแลการเก็บศพ เปิดหลุมศพหรือว่าหามศพก็ล้วนแต่แปลกใจ เพราะในระยะเวลาประมาณไฟไหม้ร้อยวันนี้ ศพจะต้องเน่า แต่ของท่านอาจารย์ก็ไม่เป็นเช่นนั้น หังที่ท่านอาจารย์เป็นผู้ที่มีร่างกายใหญ่โต จะเป็นด้วยอำนาจของสมารถที่ท่านได้ทำหรือไม่ อันนั้นก็เป็นเรื่องที่แล้วแต่จะคิดกันและภารที่ท่านไม่ยอมให้เปิดที่บดพอๆ กัน ไม่ยอมให้อธิราชตุชของท่านกระจายที่ได้เลย อันนี้ก็เป็นประโยชน์มากในการที่ท้องกันการเผยแพร่ข้างต้น กระดูกของท่านอาจารย์มุกขಥาสเป็นกระดูกของคนธรรมดามีเปลือกใหม่ เหล็กเป็นกระดูกธรรมด้า เพราะเผาด้วยถ่านไม้มีจันทน์แห้ง ที่ล้มแล้วมีผู้นำมาดูแล เผาด้วยลองศพไม้ไฟกางเจ็ดซีกไม้หลุมพอพื้นบ้าน ไม่มีการประดับตกแต่ง whatsoeverหรือสิ่งใดๆ เป็นแบบอย่างที่ดีของการทำศพของผู้ใดๆ ใหญ่

ท่านอาจารย์โพธิ์ได้ตรัสว่า ในวันที่มีผู้มาทำวัตรที่สวนโมกข์มาเยี่ยมท่านอาจารย์ มาคาดว่าท่านอาจารย์ ถ้าคราวมีใจจะไปควรจะท่านอาจารย์แต่ไม่ได้อยู่แล้ว ผู้คนนึกว่าจะได้ร่วมงานเพาศพท่านด้วย จึงได้ประภาคเพาศพล่วงหน้าให้ในวัน คนบงคน ก็ไปร่วมไม่ได้ แต่นั่นก็ไม่ใช่เรื่องสำคัญ อย่างอาจารย์พยอมนั้น ไม่ไปร่วม ท่านถือว่าท่านจะกลับมาทำงานช่วงพระทำงานให้มากขึ้น เพราะการทำงานให้มากขึ้นนั้นเป็นการสนับสนุนเจตนารมณ์ ท่านอาจารย์พุทธทาสมากกว่าไปเผาแห่งแท่นท่านที่ด้านในสวนโมกข์ และการถ่ายทอดโหรทัศน์ไม่อยากให้ทำ เดิมคิดว่าอย่างไห้ทำ เพื่อจะได้มีคนมองเห็นทั่วประเทศ แต่ทางงานศพของท่านอาจารย์มีการถ่ายทอดโหรทัศน์ พระอิน្ឌก็จำตาม และพระบารูปไม่เสื่อมธรรมหรือไม่มีความเหมือนสมกับที่ทำก็ทำด้วย มันก็จะเสียหายล้นเปล่องเป็นแบบอย่างที่ไม่ดีในท่านฟังฟื้อย จึงด้วยการถ่ายทอดอืออย่างที่จะได้หลักเลี้ยงการวิพากษ์วิจารณ์ ให้ทางศีrom เสียด้วย

เพราะฉะนั้น ท่านอาจารย์มิพินัยกรรมที่ป้องกันคนตาย ขายคนเป็นและคนเป็นขายคนตาย เพื่อให้กรุณาเป็นการกรุณาอย่างบริสุทธิ์ ไม่ใช่พิธีกรรมการสรุดเพื่อขอชรัมหรือการสาدمณ์ใดๆ นอกจากการปลงชีวิตลังเวช อันนี้ก็เป็นแรงคิดเกี่ยวกับเรื่องการที่เราทำให้ท่านตาย และว่างานศพท่าน จะมีความเหมือนสมอย่างไร ก็อย่างไห้ท่านทั้งหลายได้มีการอภิปรายและเปลี่ยนกัน

ทำอย่างไรถึงจะไม่ตาย?

ประการต่อมา เรายังภาระน้ำที่ในเจ้าน้ำที่เป็นลูกศิษย์ของท่านอาจารย์ หัดซองศีรษะและปฏิบัติสอนองเจตนาرمณ์ของท่าน จึงฝากไว้ให้ท่านหังคลายได้พิจารณาว่า จากบทเรียนการตายของท่านอาจารย์ที่เป็นเรื่องของร่างกายนั้น เราจะช่วยกันทำอย่างไร ท่านอาจารย์พุทธทาสจึงจะไม่ตาย เจดปีที่ล่วงไปเกิดเหตุการณ์ มากมายหลายเรื่องในบ้านเมืองของเรา

ท่านอาจารย์ได้เตือนไว้ว่ารัตถุนิยมมันจะครอบโลกมนุษย์ให้สัมภัยไทยล้มลาย มีความทุกข์ทั่วทุกหย่อมหญ้า เรา ก็อาจจะคิดว่าเป็นคำบ่นเป็นการมองของคนที่ไม่เข้าใจเศรษฐกิจ สังคม ปัจจุบันนี้ทุกคนรวมทั้งฉััดด้วยเดือดร้อนไปหมด เพราะ อำนาจของรัตถุนิยมไม่ใช่หรือไม่

นอกจากนั้น ท่านยังเตือนเรื่องสิ่งแวดล้อมเน่าเสีย อันตรายจากการบริโภคมาก และทำลายสมดุลของธรรมชาติ ป่าไม้ ห gele ดังว่าจะส่องประกายที่ท่านคุยกับพญ่าโภค ชาญปุ่น ว่าเราจะลังแข่งขันกันไปตกหน้าผา หรือแข่งขันกันเรือดคอดคอดตัวเองโดยไม่รู้ตัว

เมื่อท่านอาจารย์ลี้ลี้ไปแล้ว ขบวนการไสยศาสตร์และไสยพานิชเพื่อฟุ้มฟานในสังคมไทย อันนี้เราก็ได้เห็น ถ้าท่านอาจารย์อยู่ท่านจะวิจารณ์อย่างไรท่านจะทำอย่างไร ฝากให้ท่านทั้งหลายไปคิดดู

ขบวนการที่เป็นเรื่องราวใหญ่โตมากภายในบ้านเมืองที่ผ่านมาในรอบสองปี อันนี้ทำน้ำใจอาจารย์ก็ได้เดือนไว้ ทำหนอกอกร่วมกันครั้ง ถ้าเข้าเครื่องเติบโตมาตั้งแต่เด็กก็เป็นความทุกข์ เป็นความโง่ของเขเอง แต่ก็ไม่มีปัญหาอะไรรับสังคมมาก แต่ถ้าคนไหนสอนธรรมะดี สอนธรรมะที่เป็นมิจฉาทิฏฐิ อย่างเช่น สอนนิพพานเป็นอัจฉรา เก็บต้นขบวนการให้ที่ใช้เงินมหาศาล ขบวนการนั้นขาดแย้งล้านเชิงกับศาสนาของพระพุทธเจ้า เพราะฉะนั้น การเผยแพร่คำสอนของบางกลุ่มบางสำนักเป็นอันตรายมาก ทำน้ำใจสอนทำน้ำใจมั่นคงน่าแล้วว่าเป็นอันตรายอีกใหญ่มา ก้าวหน้าล่วงมาไม่ถึง ๑๐ ปีก็เห็นผลชัด

นอกจากนั้น ท่านอาจารย์ยังยืนยันว่า การเผยแพร่ธรรมะที่แท้จริงต้องไม่ใช่เงิน หรือใช้เงินให้ห้อนอยู่ที่สุด แล้วจะถูกผิดตีที่สุด การใช้สื่อเทคโนโลยีก็ การใช้คอมพิวเตอร์ก็ แม้การพิมพ์หนังสือจำนวนมากเป็นล้านๆ เล่ม เป็นพันๆ ล้านเล่มจนล้านโลก มันไม่ทำให้คนรักภัย มันไม่ทำให้คนสนใจมากกัน เช่นใจกันได้ พอกับลูกด้วยคุยกัน ผู้ประกาศธรรมด้วยทางทนให้ญาติอง เอาตัวเองเป็นเครื่องการประพูดศาสนาเสียสุดไม่เป็นไม่สามารถฟูดให้จำ ก็อกกากให้ดู ออยให้เห็น ยืนให้ล้มล้ม อันนี้เราเก็บจะเป็นนิทรรศการพระพุทธศาสนาที่มีชีวิต เคลื่อนที่ไปเป็นประจักษ์พยานของพระพุทธเจ้า

บรรดาโครงการทั้งหลายที่เราทำส่วนจะไปตามมหาวิทยาลัยต่างๆ ตามที่นั่นที่นี่ หมุดเงินกันหลายล้านหรือถ่ายทอดโทรทัศน์ไปช่อง ท่านบอกมาเป็นเรื่องของเงิน ลิ้นปลีลึงและไม่ได้ผลยังยืน เพราะมันไม่ได้เข้าไปในหัวใจของคน ทำน้ำใจกับท้าทายว่า ถึงแปลงก็รู้สึกออกเป็นร้อยๆ ภาษา คัมภีร์เหล่านี้ก็ไม่ได้ทำให้คนเข้าใจง่ายเจ้าได้เลย ตรงน้ำใจรวมสาวกของพระเบญจมีเพียงไม้เท้าและหมากใบหนึ่ง เดินด้วยเท้าไปตามหมู่บ้านชาวประมงไปปั่งค่ายกับเขา นอนกับเขา กินกับเขา แสดงชีวิตที่เปี่ยมด้วยศรัทธาและความรัก สามารถเปลี่ยนใจคนให้เชื่อพระเจ้าได้มากนายนี้คือเอตัวจริงไปแสดง เอาตัวแท้ไม่ใช่แค่พูดหรือตัวหนังสือสาขาวิชาของพระพุทธเจ้าก็เช่นเดียวกัน ไปประภาศพระศาสนาด้วยตัวเปล่าไม่เพียงงาตราและจีวรจาริ ไปทั่ว เอาตัวเป็นนิทรรศการแสดงธรรมด้วยการทำให้ดู อย่างนี้ต่างหากที่พระศาสนาจึงจะเจริญรุ่งเรืองและมั่นคงอยู่ได้ การอาทัยตตุและอาทัยเงินจำนวนมากนี้แต่ก็อปปัญญาและความขัดแย้ง มีแต่ก่อความไม่สงบ ความยิ่งใหญ่ และปัญหาที่ตามมาอีกมากมาย เพราะฉะนั้น เมื่อมหาวิทยาลัยสังฆพานิสิตไปที่สำนักซึ่งมีความละเอียดกว้างใหญ่ ได้พบต่ำตัวใหญ่มั้ย เต่าในที่นี่ยอมไม่ใช้ลัตว์สีเท้าແเน惚อน เราได้พบว่าตัวเราเองไม่เจ้าตุณเพียงไร โดยเฉพาะความเชื่อและการกระทำเนื้อความเชื่าหรือไม่เพียงไร อันนี้ก็ฝากรไว้ว่า เรายังช่วยกันทำให้พระศาสนาไม่ตายได้อย่างไร?

ส่วนคำสอนท่านอาจารย์พุทธทาสนั้น อ amatma ก็เชื่อว่าเป็น
อมตะอยู่แล้ว ท่านได้กำชับว่าเทปเกิด หนังสือเกิด ให้รักษาไว้
ให้คึกคิ้งให้ดี นานไปย่อมสมบูรณ์เป็นร้อยเป็นพันคนคงจะ
เข้าใจ สิ่งที่ท่านคิดถึงที่ท่านทำสิ่งที่ท่านสอนบ้าง เพราะฉะนั้น
เราก็ช่วยกันทำปณิธานของท่านให้ลุล่วง ด้วยการคึกคิ้งถ่ายทอด
ให้มีความแม่นยำ ถูกต้อง ถ่องแท้ ถึงก้าวและนอกจากนั้น
ก็ขอให้ทุกท่านได้ตั้งใจปฏิบัติธรรมของตนเพื่อเราจะได้ไม่ตาย
แม้เราจะมีอะไรมาภายนอก แต่จิตใจของเราตายจากคุณงามความดี
ตายจากธรรมะ ชีวิตเราเก่งว่างเปล่า

เมื่อตอนท่านอาจารย์พุทธทาสพยายามนั่งท่านได้กล่าวชักชวน
พากเราทำอย่างไร ท่านบอกว่า ลองศพของอาทิตมาก็คือความดี
ที่ท่านได้ในเบกัดด้วยการเผยแพร่พระธรรม ป้าษาหรับอาทิตก็คือ
บรรดาประโยชน์ทั้งหลายที่ทำไว้ในโลก เพื่อประโยชน์แก่เพื่อน
มนุษย์ และขอชักชวนให้ท่านทั้งหลายถือหลักเกณฑ์อย่างเดียวกัน
ว่าลองศพของเราก็คือความดีที่ทำไว้ในโลก ป้าษาของเราก็คือ
ประโยชน์ทั้งหลายที่เราได้ช่วยกันทำให้เกิดขึ้น เพื่อประโยชน์แก่
เพื่อนมนุษย์ นี่ก็เป็นป้ำากธรรมที่ท่านพูดออกว่าทุก ก็ขอฝาก
ไว้ให้ท่านทั้งหลายได้พิจารณาสิ่งที่ท่านอาจารย์ได้สั่งเสียไว้

ทำกับฉันอย่างกับฉันไม่ตายเกิด^๑
ย่อมจะเกิดผลสนองหลักเหล่านั้น
ทุกวันนั้นสุขเนื่อยเดินทาง
ทำให้แจ้งที่สุดได้เลิกตายทัน

ขอฝากท่านหังกล้ายได้ทำหน้าที่ศิษยานุศิษย์หรือหน้าที่
ของชาวพุทธเพื่อที่จะได้ให้การตายของท่านพุทธทาส เป็นการ
ตามที่มีความหมายมากที่สุดสำหรับเราและสำหรับทุกๆ คนต่อไป
ขอเจริญทร

หมายเหตุ

พระดุษฎี เมธังกุโร อโกดิวัชตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๒๙ ใน
ช่วงที่บัวใหม่ๆ ท่านโปรดรับใช้งานของพุทธทาสภิกขุอยู่ที่
สวนโมกข์เมฆลา ๘ ปี ปัจจุบันท่านจำพรรษาอยู่ที่ลำน้ำสงสี
ทุ่งไผ่ จ.ชุมพร และมีงานเขียนหนังสืออุ่นมาสู่เสมอ